

Boverket

Myndigheten för samhällsplanering,
byggande och boende

Marknadskontroll av byggprodukter

Slutrapport - undertak

Marknadskontroll av byggprodukter

Slutrapport - undertak

Titel: Marknadskontroll av byggprodukter
Utgivare: Boverket, oktober 2019
Diarienummer: 3.5.4 4322/2018

Webbplats: www.boverket.se/publikationer
E-post: publikationsservice@boverket.se
Telefon: 0455-35 30 00
Postadress: Boverket, Box 534, 371 23 Karlskrona

Rapporten finns i pdf-format på Boverkets webbplats.
Den kan också tas fram i alternativt format på begäran.

Förord

Boverket är ansvarig myndighet för marknadskontroll av byggprodukter som tillhandahålls på den svenska marknaden. Syftet med Boverkets marknadskontroll är att säkerställa att produkter som tillhandahålls på marknaden uppfyller gällande krav i lagstiftningen och inte utgör en risk för människors hälsa och säkerhet.

Under hösten 2018 inledde Boverket ett marknadskontrollprojekt avseende undertak. Denna rapport innehåller information om marknadskontrollens genomförande och resultat. Rapporten avslutar marknadskontrollprojektet.

Slutrapporten är sammanställd av juristen Michael Strauss på Boverkets tillsynsenhet. I arbetet har också juristen Ieva Kisieliute deltagit.

Karlskrona, oktober 2019

Peter Fransson

Avdelningschef

Innehåll

Sammanfattning	5
Bakgrund.....	6
Inledning.....	6
Byggproduktförordningen.....	6
Aktuell harmoniserad standard	6
System för bedömning och fortlöpande kontroll av prestanda.....	7
Marknadskontrollens genomförande	8
Bakgrund	8
Insamling av dokumentation	8
Bedömning av dokumentation.....	8
Marknadskontrollens resultat.....	9
Dokumentationskontroll.....	9
Slutsatser	11

Sammanfattning

Boverket inledde under hösten 2018 ett marknadsprojekt avseende undertak som omfattas av den harmoniserade standarden SS-EN 13964:2014.

Boverket är ansvarig myndighet för marknadskontroll av byggprodukter som tillhandahålls på den svenska marknaden.

Projektet utfördes i form av en dokumentationskontroll. Först gjordes en analys av den svenska marknaden för undertak varpå ekonomiska aktörer som tillhandahåller undertak identifierades. Boverket utformade och skickade informationsbrev till berörda aktörer. Därefter begärde myndigheten in dokumentation från utvalda aktörer för granskning.

Marknadskontrollprojektet omfattade dokumentationskontroll av 14 undertaksprodukter som tillhandahölls på marknaden av 9 aktörer.

Före projektets genomförande hade det inkommit anmälningar som pekade på osäkerhet bland aktörerna på marknaden kring hur produktdokumentationen ska utformas. Därför inriktade Boverket projektet på kontroll av prestandadeklaration och CE-märkning.

Granskningen av dokumenten visade att det förekom brister avseende såväl innehåll som utformningen av prestandadeklaration och CE-märkning, samt att det bland aktörerna var oklart hur begreppet tillverkare ska tolkas enligt byggproduktsförordningen.

Boverket har upplyst de ekonomiska aktörerna om förekommande brister i dokumentationen och berett dem möjlighet att åtgärda dessa brister. Boverket gör bedömningen att de vidtagna åtgärderna är tillräckliga. Vid projektets avslutande har samtliga ärenden avslutats utan krav på vidare åtgärder.

Bakgrund

Inledning

Boverket har mottagit anmälningar och meddelanden som påtalar att det råder osäkerhet bland aktörer som tillhandahåller undertak på den svenska marknaden kring hur byggproduktförordningens¹ krav på medföljande dokumentation ska tillämpas. Boverket beslutade därför att undertak skulle bli föremål för marknadskontroll i form av dokumentationskontroll av prestandadeklaration och CE-märkning.

Byggproduktförordningen

Byggproduktförordningen innehåller gällande bestämmelser för att få sälja byggprodukter som omfattas av en harmoniserad standard.

Undertak omfattas av den harmoniserande standarden SS-EN 13964:2014, vilket innebär att det enligt byggproduktförordningen är obligatoriskt att upprätta en prestandadeklaration och CE-märkning för dessa produkter. CE-märkning visar att produktens egenskaper bedömts och beskrivits på ett enhetligt europeiskt sätt och att uppgifterna är trovärdiga. Däremot kan CE-märkning inte användas som ett bevis för att produkten är godkänd för användning inom EU, utan det är alljämt användarens ansvar att avgöra om den är lämplig för användning i det enskilda fallet.

Prestandadeklarationen och CE-märkningen ska, tillsammans med bruksanvisningar och säkerhetsföreskrifter, följa med produkten när den säljs. Tillverkaren av byggprodukten ansvarar för att prestandadeklaration upprättas och att CE-märkning anbringas på produkten. Distributörer och importörer ansvarar för att korrekt dokumentation medföljer när byggprodukten säljs.

Aktuell harmoniserad standard

Den harmoniserade standarden SS-EN 13964:2014 omfattar följande typer av undertak:

- Undertak som säljs som ett komplett kitt
- Stödkonstruktioner som säljas som ett komplett kitt
- Individuella komponenter

¹ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 305/2011 om fastställande av harmoniserade villkor för saluföring av byggprodukter och om upphävande av rådets direktiv 89/106/EEG.

- Membrankomponenter.

Standarden innehåller instruktioner för hur undertak ska provas vid den inledande typprovningen samt hur och vilka väsentliga egenskaper som ska redovisas.

System för bedömning och fortlöpande kontroll av prestanda

Olika typer av undertak är föremål för olika system för bedömning och fortlöpande kontroll av prestanda, s.k. AVCP-system.

AVCP-system 1 innebär att tillverkaren ska utföra tillverkningskontroll i fabrik och ytterligare provning av stickprov som tillverkare tagit i fabrik enligt fastställd provningsplan. Anmält organ ska involveras vid såväl inledande typprovning av produkttypen som vid fortlöpande kontroll av prestanda, inklusive en granskning av tillverkningskontrollen i fabrik.

AVCP-system 3 innebär att tillverkaren ska utföra tillverkningskontroll i fabrik och anmält organ ska bedöma produktens prestanda på grundval av provning (baserad på stickprov som tas av tillverkaren), beräkning, tabellerade värden eller beskrivande dokumentation av byggprodukten.

AVCP-system 4 uppställer inte krav på att ett anmält organ utför uppgifter relaterade till bedömningen och den fortlöpande kontrollen av byggproduktens prestanda. Tillverkaren ska bedöma byggproduktens prestanda med utgångspunkt i provning, beräkning, tabellerade värden eller beskrivande dokumentation av produkten. Tillverkaren ska även utföra tillverkningskontroll i fabrik.

Undertak där ett klart urskiljbart steg i produktionsprocessen resulterar i förbättring av produktens väsentliga egenskap reaktion vid brandpåverkan, exempelvis genom att tillsätta flamskyddsmedel eller minska andelen organisk material i produkten, omfattas av AVCP-system 1.

Undertak med material som inte behandlats för att få en förbättring av prestandan avseende egenskapen reaktion vid brandpåverkan omfattas av AVCP-system 3, medan AVCP-system 4 är tillämpligt på undertak som inte behöver genomgå provning avseende denna egenskap.

Undertak med egenskap som brandmotstånd, samt undertak som är föremål för regler för användarsäkerhet och avgivning av farliga ämnen omfattas av AVCP-system 3. Undertaks övriga egenskaper, som mätning av produktens förmåga att absorbera ånga, släppa igenom vatten, akustikkontroll och värmekontroll omfattas av AVCP-system 4.

Marknadskontrollens genomförande

Bakgrund

Marknadskontrollen av undertak inleddes med en analys av den svenska marknaden för undertak. Boverket identifierade ett antal aktörer som tillhandahöll undertak. Många av aktörerna var distributörer av mindre antal produkttyper. Under urvalsarbetet utformades ett informationsbrev med information om Boverkets förestående marknadskontroll. Informationsbrevet skickades ut till de aktörer Boverket identifierat som verksamma på den svenska marknaden.

Insamling av dokumentation

En tid efter att informationsbrevet skickats ut begärde Boverket in dokumentation från de aktörer som valts ut. Boverket valde ut 9 aktörer och totalt kontrollerades 14 produkter. För att effektivisera marknadskontrollen och få så stor räckvidd som möjligt valde myndigheten att begära dokumentation av den produkt tillverkarna eller distributörerna sålt mest av under 2018.

Den dokumentation som begärdes från samtliga av de utvalda aktörerna var följande:

- prestandadeklaration
- CE-märkning

Boverket kontrollerade prestandadeklaration och CE-märkning utifrån de krav som ställs i byggproduktförordningen och utifrån den harmoniserande standardens ZA-bilaga.

Bedömning av dokumentation

När den begärda dokumentationen inkommit till Boverket granskades samtliga dokument för att undersöka om de uppfyllde gällande krav. I de fall Boverket kunde konstatera brister i dokumentationen gavs de ekonomiska aktörerna möjlighet att yttra sig och komma in med kompletterande och/eller korrigerad dokumentation.

Marknadskontrollens resultat

Dokumentationskontroll

Marknadskontrollprojektet omfattade totalt 14 undertaksprodukter, vilka tillhandahölls på marknaden av 9 olika aktörer. Av dessa var två aktörer tillverkare och sju aktörer distributörer. Boverkets dokumentationskontroll visade att det förelåg brister i dokumentationen för fem produkter. Bristerna bestod huvudsakligen av att produktens väsentliga egenskaper inte redovisades på ett korrekt sätt. Prestandan för de väsentliga egenskaperna enligt standardens ZA-bilaga hade inte angetts på CE-märkningen. I vissa fall saknade CE-märkningen det årtal från då den först anbringats, samt uppgift om anmält organ, i den mån ett sådant använts.

Granskningen av dokumentationen uppvisade bristfällig redovisning av väsentliga egenskaper i antingen prestandadeklarationen, CE-märkningen eller båda. I en produkts prestandadeklaration ska samtliga väsentliga egenskaper listas. Det gäller oavsett om egenskaperna fastställts eller ej. Om en väsentlig egenskap ej fastställts ska NPD användas, vilket är en förkortning av ”no performance determined” och betyder att ingen prestanda fastställts. Väsentliga egenskaper för vilka prestanda ej fastställts får utelämnas från CE-märkningen.

I de fall då egenskaperna presenteras i form av tabeller eller liknande ska de läggas i bilagor till prestandadeklarationen. Bilagorna ska alltid följa med prestandadeklarationen, vilket innebär att det inte går att enbart hänvisa till annan referensdokumentation om den inte finns som en bilaga till prestandadeklarationen. Behöver informationen i prestandadeklarationen kompletteras med annan dokumentation som inte medföljer ska hänvisning till dokumentationen och var den finns vara specifik. Dokumentationen blir då en del av prestandadeklarationen och ska därför uppfylla krav på bevarande i tio år efter det att produkten släpps ut på marknaden.

En annan fråga som uppstod under marknadskontrollprojektet var vem som ska betraktas som tillverkare av en byggprodukt. Av artikel 2.19 i byggproduktsförordningen framgår att den aktör som tillverkar eller låter tillverka en byggprodukt och säljer den i eget namn eller varumärke är att betraktas som tillverkare. Även distributörer eller importörer kan i vissa fall betraktas som tillverkare. Avgörande är då om företaget ändrar en byggprodukt så att dess prestanda avseende väsentliga egenskaperna

påverkas, eller om aktören säljer byggprodukten i sitt eget namn eller under eget varumärke.

Aktörer som bedöms vara tillverkare ska uppfylla de skyldigheter som uppställs enligt byggproduktförordningen. Det innebär att aktören ska upprätta prestandadeklaration och CE-märka byggprodukten. Som grund för prestandadeklarationen ska aktören upprätta all nödvändig teknisk dokumentation som krävs enligt det tillämpliga systemet för bedömning och fortlöpande kontroll av prestanda.

I en produkts prestandadeklaration ska väsentliga egenskaper och prestanda redovisas. Väsentliga egenskaper finns angivna i den för produkten harmoniserande standardens ZA-bilaga eller i den aktuella europeiska tekniska bedömningen. I prestandadeklarationen är det enbart dessa egenskaper som redovisas.

Slutsatser

Syftet med Boverkets marknadskontroll av undertak var att säkerställa att den dokumentation som medföljer byggprodukten vid försäljning är relevant och korrekt utformad.

Marknadskontrollen gav Boverket möjlighet att öka kunskapen hos de aktörer som tillhandahåller undertak på marknaden, dels i form av ett informationsbrev till hela branschen, dels genom kommunikation i enskilda ärenden med de aktörer som valts ut för kontroll. Marknadskontrollen omfattade produkter från såväl stora som små aktörer. Det finns ett fåtal tillverkare på den svenska marknaden varvid följderna av myndighetens urvalsprocess blev att aktörerna till övervägande del bestod av distributörer.

Generellt kan sägas att dokumentationen Boverket tog del av visade att de granskade aktörerna hade relativt god kännedom om byggproduktsförordningen och dess krav på prestandadeklaration och CE-märkning. Granskningen visade dock en del brister avseende innehåll och utformning av prestandadeklaration och CE-märkning, samt att det var oklart bland aktörerna kring hur begreppet tillverkare enligt byggproduktsförordningen ska tolkas. Bristerna korrigerades och aktörerna upprättade ny och korrekt dokumentation.

Sammanfattningsvis resulterade marknadskontrollen till ökad förståelse bland aktörerna i branschen. Boverkets förhoppning är att kontrollen främjat en rättvis konkurrens i branschen, på så vis att alla aktörer kan verka på marknaden på samma villkor.

Box 534, 371 23 Karlskrona
Telefon: 0455-35 30 00
Webbplats: www.boverket.se